

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Ігор Пересадко^{1*}, Альона Євдокимова², Андрій Євдокимов¹

¹кафедра економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування, Сумський державний університет, Україна.

²кафедра управління імені Олега Балацького, Сумський державний університет, Україна.

*автор-кореспондент: Ігор Пересадко, goodwinn352@gmail.com.

З урахуванням процесів європейської інтеграції України, дослідження регіональних стратегій стає особливо важливим для вирішення проблем розвитку українських регіонів та підтримки їхньої конкурентоспроможності. Тема розвитку регіонів привертає значну увагу наукових дослідників, оскільки вона вимагає вивчення та аналізу різноманітних факторів, що впливають на процеси розвитку регіонів, та формування науково обґрунтованих стратегій для досягнення оптимальних результатів. Ця тема розглядається у різних контекстах, що сприяє розширенню теоретичних та практичних знань про регіональний розвиток та його складові елементи. Вивчення регіональної політики Європейського Союзу надасть Україні можливість здобути цінний досвід та знання для розробки та впровадження власної регіональної стратегії. Застосовуючи практики Європейського Союзу, Україна зможе стимулювати регіональний розвиток, забезпечити соціальну та економічну стабільність та підвищити конкурентоспроможність своїх регіонів. Головною метою даного дослідження є аналіз проблеми формування регіональної політики на основі принципів, що використовуються в Європейському Союзі. Для досягнення цієї мети, робота ставить перед собою наступні цілі: ретельно дослідити аспекти політики згуртованості Європейського Союзу, розглянути основні принципи та пріоритети, що лежать в основі політики згуртованості, такі як підвищення конкурентоспроможності, стале управління ресурсами та забезпечення збалансованого розвитку територій. Також вивчити актуальні сфери фінансування проєктів, з'ясувати, які сфери та галузі отримують фінансову підтримку від Європейського Союзу з метою сприяння регіональному розвитку. Детально розглянути механізми та програми фінансування, що сприяють реалізації регіональних стратегій. Було виявлено, що в умовах європейської економічної інтеграції регіональна стратегія розвитку є необхідним інструментом для досягнення стійкого розвитку регіонів. Один із ключових аспектів цієї стратегії полягає в застосуванні регіональної політики Європейського Союзу, яка може послужити цінним досвідом для формування регіональних стратегій в Україні. Регіональна політика ЄС ґрунтується на принципах співробітництва, зближення та підтримки різних регіонів, що сприяє їхньому розвитку та забезпеченню більш рівномірного економічного зростання. Цей підхід передбачає розробку конкретних стратегій та програм на рівні регіонів, з урахуванням їхніх особливостей, потенціалу та потреб. Також було виявлено, що регіональна політика ЄС не може бути безпосередньою моделлю для України, оскільки країни мають відмінні контекстуальні умови та особливості. Проте українські регіони можуть використовувати досвід ЄС для адаптації та впровадження власних регіональних стратегій.

Ключові слова: Економіка, стратегії розвитку, програми фінансування, інновації, ресурси, інтеграція.

FORMATION OF AN EFFECTIVE STRATEGY FOR THE DEVELOPMENT OF THE REGION UNDER THE CONDITIONS OF EUROPEAN ECONOMIC INTEGRATION

Ihor Peresadko^{1*}, Alona Yevdokymova², Andrii Yevdokymov¹

¹Department of Economics, Entrepreneurship and Business Administration, Sumy State University, Ukraine

²Department of Oleg Balatskyi Department of Management, Sumy State University, Ukraine

*Corresponding author: Ihor Peresadko, goodwinn352@gmail.com.

Taking into account the processes of European integration of Ukraine, the study of regional strategies becomes especially important for solving the problems of the development of Ukrainian regions and supporting their competitiveness. The topic of regional development attracts significant attention of scientific researchers, as it requires the study and analysis of various factors affecting the processes of regional development, and the formation of scientifically based strategies to achieve optimal results. This topic is considered in various contexts, which contributes to the expansion of theoretical and practical knowledge about regional development and its constituent elements. Studying the regional policy of the European Union will give Ukraine the opportunity to gain valuable experience and knowledge for the development and implementation of its own regional strategy. By applying the practices of the European Union, Ukraine will be able to stimulate regional development, ensure social and economic stability, and increase the competitiveness of its regions. The main goal of this study is to analyze the problem of regional policy formation based on the principles used in the European Union. To achieve this goal, the work sets the following goals: to thoroughly investigate the aspects of the European Union's cohesion policy, to consider the main principles and priorities underlying the cohesion policy, such as increasing competitiveness, sustainable management of resources and ensuring the balanced development of territories. Also, study current areas of project financing, find out which areas and industries receive financial support from the European Union in order to promote regional development. Consider in detail the funding mechanisms and programs that contribute to the implementation of regional strategies. It was found that in the conditions of European economic integration, the regional development strategy is a necessary tool for achieving sustainable development of regions. One of the key aspects of this strategy is the application of the regional policy of the European Union, which can serve as a valuable experience for the formation of regional strategies in Ukraine. The regional policy of the EU is based on the principles of cooperation, rapprochement and support of different regions, which contributes to their development and ensuring more uniform economic growth. This approach involves the development of specific strategies and programs at the level of regions, taking into account their characteristics, potential and needs. It was also found that the regional policy of the EU cannot be a direct model for Ukraine, since the countries have different contextual conditions and features. However, Ukrainian regions can use the EU experience to adapt and implement their own regional strategies.

Keywords: Economy, development strategies, funding programs, innovations, resource, integration.

Cite as: Peresadko, I., Yevdokymova, A., & Yevdokymov, A. (2023). Formation of an effective strategy for the development of the region under the conditions of european economic integration. *Visnyk of Sumy State University. Economy Series*, 4, 46-52. <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2023.4-05>

ВСТУП

Проблема регіональної стратегії є важливою з огляду на процеси європейської економічної інтеграції України. У контексті європейської інтеграції, регіони відіграють значну роль у сприянні економічному зростанню та соціальному покращенню, як на місцевому, так і на національному рівні. Одним з головних аспектів важливості регіональної стратегії є досягнення стійкого розвитку. Стійкий розвиток передбачає забезпечення економічного зростання, соціальної справедливості та охорони довкілля на довгостроковій основі. Регіональна стратегія розвитку допомагає регіонам визначити свої природні, економічні та соціальні потенціали та спрямувати їх на досягнення стійкого розвитку у відповідності до європейських стандартів. Крім того, регіональна стратегія розвитку дозволяє регіонам впроваджувати інновації, підвищувати свою конкурентоспроможність та залучати інвестиції. За допомогою правильно спланованої стратегії, регіони можуть визначити свої пріоритети, такі як розвиток інфраструктури, підтримка малого та середнього бізнесу, підвищення якості освіти та здоров'я, розвиток туризму та інші галузі, які сприяють їхньому розвитку та впливають на якість життя мешканців. Окрім того, регіональна стратегія розвитку може сприяти залученню фінансової підтримки з європейських фондів та реалізації проектів, спрямованих на розвиток регіонів. Європейські фонди надають регіонам можливості для отримання фінансової допомоги на реалізацію інфраструктурних проектів, впровадження інноваційних рішень, підтримку підприємництва та розвитку людського капіталу. Ефективне використання цих фондів вимагає наявності чіткої стратегії розвитку регіону, яка відповідає вимогам та критеріям європейських програм та фондів. Правильно спланована стратегія розвитку регіону забезпечує йому можливості для зростання, конкурентоспроможності та стабільності, що є важливими складовими успішної інтеграції регіону в європейський економічний простір.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Тема розвитку регіонів є дуже актуальною та популярною серед наукових дослідників, оскільки вона вимагає вивчення та аналізу впливу різних факторів на процеси розвитку регіонів і формування стратегій для досягнення кращих результатів. Ця тема розглядається у різних контекстах, що сприяє розширенню знань про регіональний розвиток та його складові частини. Деякі дослідники, наприклад, Кіш Г. та Кононова І., зосереджуються на аналізі, класифікації та дослідженні впливу факторів на розвиток регіонів з метою формування кращої стратегії [1, 2]. Інші вчені такі, як Зарічна О., досліджують сам процес стратегічного управління розвитку регіонів [3]. Дослідження Хітта М. та інших розглядають вплив пандемії Covid-19 на формування стратегій регіонів [4]. Робота Вангамякі С. та інших досліджує, як рух до циркулярної економіки підтримується впровадженням регіональної стратегії [5]. Дослідження Конга Л. та Вудс О., Чемгока Г. та інших акцентують увагу на формуванні регіональної політики міст з точки зору концепції розумного міста [6, 7]. Вантільйо Т. та інші, Ламмаріно С. та інші досліджують регіональну політику в Європі [8, 9]. Ці дослідження привертають увагу до важливості розуміння та розвитку регіональної політики як інструменту забезпечення стійкого розвитку регіонів. Важливість і актуальність теми підкреслюється також постановою Кабінету Міністрів України про затвердження державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки [10]. Це свідчить про потребу в розробці та впровадженні ефективних стратегій розвитку регіонів на державному рівні. Досягнення успіху в розвитку регіонів є складним завданням, оскільки це вимагає врахування багатьох факторів, таких як економічні, соціальні, культурні та екологічні аспекти.

У контексті вступу України до Європейського Союзу виникає необхідність дослідження засад формування регіональної політики в самому Європейському Союзі. Регіональна політика в Європейському Союзі набуває особливого значення та стає ключовим інструментом для забезпечення рівномірного розвитку та конвергенції регіонів. Дослідження регіональної політики в Європейському Союзі дозволить Україні отримати цінний досвід та

знання для розробки та впровадження власної регіональної стратегії. Враховуючи специфіку українських регіонів та їх потенціал, а також використовуючи найкращі практики Європейського Союзу, Україна зможе стимулювати регіональний розвиток, забезпечити соціальну та економічну стабільність та збільшити конкурентоспроможність своїх регіонів.

Метою даного дослідження є аналіз проблеми формування регіональної політики на основі принципів, що використовуються в Європейському Союзі. З метою досягнення цієї мети, робота має наступні цілі: дослідити аспекти політики згуртованості Європейського Союзу, вивчити основні принципи та пріоритети, що лежать в основі політики згуртованості, такі як підвищення конкурентоспроможності, стале управління ресурсами та забезпечення збалансованого розвитку територій. Розглянути мету та цілі політики згуртованості в територіальному розрізі: проаналізувати, які конкретні цілі та пріоритети встановлені для різних регіонів Європейського Союзу, зокрема відповідно до їхніх особливостей та потреб. Дослідити актуальні сфери фінансування проектів: вивчити, які сфери та галузі отримують фінансову підтримку від Європейського Союзу з метою сприяння регіональному розвитку. Розглянути механізми та програми фінансування, які сприяють реалізації регіональних стратегій. Цей підхід допоможе отримати більш глибоке та наукове розуміння аспектів формування регіональної стратегії на основі політики згуртованості Європейського Союзу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Європейська комісія визначає політику згуртованості або регіональну політику, як основну інвестиційну політикою Європейського Союзу, яка сприяє створенню нових робочих місць, покращенню якості життя громадян і підвищенню загального економічного розвитку як держав членів, так і ЄС в цілому. Початок розгляду проблем регіональної політики можна прослідкувати до 1957 року, коли було укладено Римський договір про створення Європейського економічного співтовариства. Вже в 1968 році було створено Генеральний директорат з питань регіональної політики Європейської комісії, а в 1975 році - Європейський фонд регіонального розвитку. У 1988 році були сформульовані основні принципи регіонального розвитку, включаючи фокус на найбільш вразливих і відсталіх регіонах, багаторічне планування програм, стратегічну спрямованість інвестицій та залучення регіональних та місцевих партнерів [11]. У 2014-2020 роках головними пріоритетами були спрощення шляхом встановлення єдиного набору правил для п'яти фондів, встановлення конкретних попередніх умов перед спрямуванням коштів, фокусування на розвитку міст та боротьба за соціальну інтеграцію, а також зв'язок з економічною реформою, що дозволяє Комісії призупинити фінансування держави-члена, яка не дотримується економічних правил ЄС. Загальний бюджет усіх програм і фондів на регіональну політику становив 351 млрд євро. Регіональна політика ЄС на 2021-2027 роки визначає п'ять основних політичних цілей:

- конкурентоспроможна та розумніша Європа
- екологічніша економіка з низьким вмістом вуглецю, яка переходить до чистої

економіки з нульовим вмістом вуглецю

- більш сполучена Європа шляхом підвищення мобільності
- більш соціальна та інклюзивна Європа
- Європа ближча до громадян шляхом сприяння сталому та інтегрованому розвитку всіх

типів територій [12].

Згідно рисунку 1 на політику згуртованості в 2021-2027 роках заплановано виділити 530 927 177 508 Євро, з них 167 млрд. на соціальні цілі, 104 млрд. на зелену енергетику, 114 млрд. на smart цілі та інші.

Згідно рисунку 2 найбільше фінансування в 2021-2027 роках в розрізі країн отримають: Польща (92 млрд.), Італія (44 млрд.), Іспанія (52 млрд.), Румунія (46 млрд.) та Німеччина (40 млрд.)

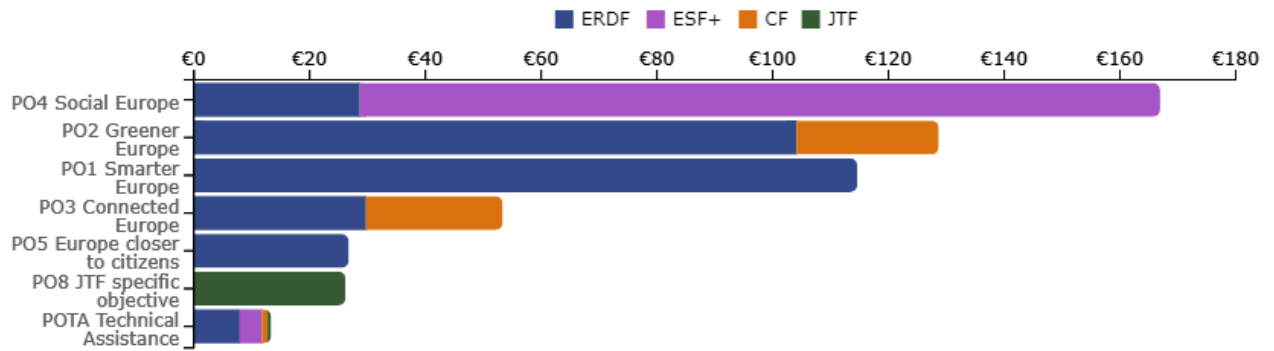

Рис.1 Бюджет політики згуртованості на 2021-2027 роки в розрізі цілей з пріоритетами та фондів в млрд. євро

Джерело: розроблено авторами на основі [13]

Загалом політика згуртованості спрямована на всі регіони та міста Європейського Союзу з метою підтримки:

- створення робочих місць
- конкурентоспроможність бізнесу
- економічного зростання
- сталий розвиток
- покращення якості життя громадян [14].

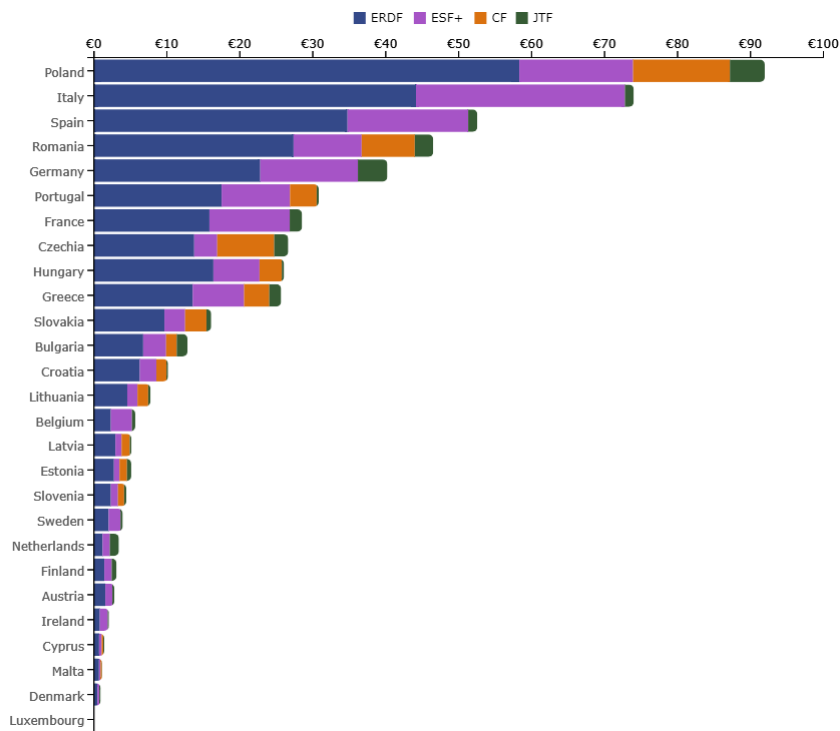

Рис. 2 Розподіл бюджету згідно політики згуртованості на 2021-2027 роках за країнами, в розрізі фондів в млрд. євро

Джерело: розроблено авторами на основі [13]

Фінансування політики відбувається через чотири основних фонди:

- Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF) для інвестицій у соціальний та економічний розвиток усіх регіонів і міст ЄС.
- Фонд згуртованості (CF) для інвестицій у навколишнє середовище та транспорт у менш економічно розвинених країнах ЄС.

- Європейський соціальний фонд плюс (ESF+) для підтримки робочих місць і створення справедливого та соціально інклюзивного суспільства в країнах ЄС.
- Фонд справедливого переходу (JTF) для підтримки регіонів, які найбільше постраждали від переходу до кліматичної нейтральності (рис. 3).

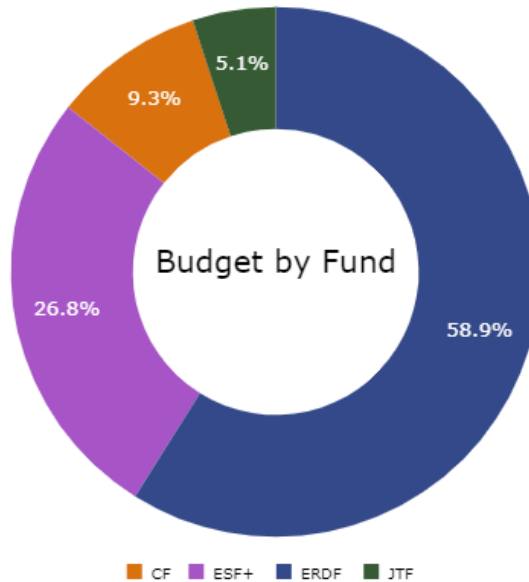

Рис. 3 Розподіл бюджету політики згуртованості 2021-2027 за фондами у відносних значеннях

Джерело: розроблено авторами на основі [13]

З точки зору територіального виміру розрізняють:

- Прикордонні регіони та транскордонне співробітництво
- Міські райони
- Сільські райони
- Віддалені, острівні, гірські або малонаселені регіони
- Найвіддаленіші регіони

Також у більш широкому територіальному масштабі існують макроекономічні регіональні стратегії, які описують проблеми, виклики, та знаходять рішення, для країн розташованих в певній географічній зоні, всього виділяється п'ять таких зон. Для розвитку прикордонних територій та налагоджуванні співпраці між прикордонними регіонами в рамках регіональної політики існують програми Interreg. Віддалені, острівні, гірські або малонаселені регіони та найвіддаленіші регіони включають окремо виокремленні регіони [14].

У міських районах Європи проживає понад дві третини населення ЄС. На них припадає близько 80 % споживаної енергії та генерується до 85 % ВВП Європи [15]. Ці міські території є двигунами європейської економіки та діють як каталізатори творчості та інновацій у всьому Союзі. Але це також місця, де постійні проблеми, такі як безробіття, сегрегація та бідність, є найгострішими.

Таким чином, міська політика має ширше транскордонне значення, тому розвиток міст є центральним у регіональній політиці ЄС.

Міська програма розвитку є інтегрованим підходом до політики та законодавства Європейського Союзу та національних територій, що стосуються міських територій. Її основна мета полягає в поліпшенні якості життя шляхом реалізації конкретних пріоритетних тем у межах спеціальних партнерств. Міська програма є новим методом роботи, спрямованим на досягнення таких цілей:

- Максимальне використання потенціалу зростання міст.

- Ефективне вирішення соціальних викликів.
- Сприяння співпраці між державами-членами, містами, Європейською комісією та іншими зацікавленими сторонами.
- Стимулювання зростання, підвищення комфорту життя та інновацій у містах Європи [15].

Конкретно, партнерства формуються навколо пріоритетних тем європейського та міського значення. У рамках цих партнерств визначаються міські виклики та пропонуються рішення через плани дій, які адресовані ЄС, державам-членам та містам. Плани дій містять конкретні заходи та приклади успішних проектів, які можуть бути розширені та впроваджені в усьому ЄС. Ці заходи можуть включати пропозиції щодо змін в європейських директивах, використання структурних фондів, посилення співпраці у сфері спільних питань або розширення та передачу успішних проектів. Міські програми розвитку для ЄС націлені на досягнення наступних результатів:

- Покращене регулювання з більшою ефективністю, ефективнішим впровадженням та меншими витратами.
- Краще фінансування, більш адаптоване до потреб, з простішим доступом та більшою інтеграцією.
- Покращення рівня знань, включаючи дані, передові практики та проекти, обмін досвідом [15].

Сільські райони становлять близько 20% європейського населення, але їх ВВП на душу населення значно нижчий від середньоєвропейського [16]. Політика Європейського Союзу щодо розвитку сільської місцевості визначає три основні цілі, спрямовані на сприяння розвитку сільських регіонів та покращення рівня зайнятості та якості життя:

- Підвищення конкурентоспроможності сільського господарства.
- Досягнення сталого управління природними ресурсами та впровадження заходів щодо зміни клімату.
- Забезпечення збалансованого територіального розвитку сільської місцевості [16].

Ці цілі підтримуються політикою згуртованості Європейського Союзу. Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF) та Європейський соціальний фонд (ESF) доповнюють Європейський фонд сільськогосподарського розвитку сільської місцевості (EAFRD).

ЄФРР активно фінансує в таких напрямках:

- Створення робочих місць за межами сільського господарства, зокрема шляхом розвитку нових підприємств та туристичних активностей.
- Розвиток зв'язків між містами та сільськими територіями, особливо в контексті інформаційного суспільства.
- Підтримка малих і середніх підприємств у галузі сільського господарства, агропромисловості та лісового господарства.
- Контроль ризиків у сільському та лісовому господарстві.
- Розвиток базової інфраструктури в сільських територіях, зокрема в нових державах членах ЄС [16].

ВИСНОВКИ

Регіональна стратегія розвитку є невід'ємною складовою для досягнення стійкого економічного зростання, соціального покращення та охорони довкілля на довгостроковій основі. Регіони відіграють важливу роль у стимулюванні економічного зростання як на місцевому, так і на національному рівнях. Їхній внесок особливо актуальний у контексті процесів європейської економічної інтеграції. регіональна стратегія розвитку допомагає регіонам визначити свої природні, економічні та соціальні потенціали та спрямувати їх на досягнення стійкого розвитку відповідно до європейських стандартів. Це включає в себе забезпечення економічного зростання, соціальної справедливості та охорони довкілля. Крім того, регіональна стратегія розвитку сприяє впровадженню інновацій, підвищенню конкурентоспроможності та залученню інвестицій. регіональна стратегія розвитку в умовах

європейської економічної інтеграції є необхідним інструментом для досягнення стійкого розвитку регіонів. Одним із ключових аспектів цієї стратегії є використання регіональної політики Європейського Союзу, яка може бути цінним досвідом для формування регіональних стратегій в Україні. Регіональна політика ЄС базується на принципах співробітництва, зближення та підтримки різних регіонів, що сприяє їхньому розвитку та забезпеченню більш рівномірного економічного зростання. Цей підхід передбачає розробку конкретних стратегій та програм на рівні регіонів, враховуючи їхні особливості, потенціал та потреби. Однак, важливо враховувати, що регіональна політика ЄС не є безпосередньою моделлю для України, оскільки країни мають відмінні контекстуальні умови та особливості. Проте, українські регіони можуть використовувати досвід ЄС для адаптації та впровадження власних регіональних стратегій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кіш, Г.В. (2022). Фактори регіонального розвитку та їх стратегічне управління. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*, 1(124), 112-115.
2. Кононова, І.В. (2019). Зовнішні фактори розвитку регіону та методи їх дослідження. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*, 6(23), 798-894.
3. Зарічна, О. (2022). Стратегічне управління розвитком регіонів. *Економіка та суспільство*, 39. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-88>.
4. Hitt, M., Holmes, R., & Arregle, J. (2021). The (COVID-19) pandemic and the new world (dis)order. *Journal of World Business*, 56(4), 101210. <https://doi.org/10.1016/J.JWB.2021.101210>.
5. Vanhamäki, S., Virtanen, M., Luste, S. & Manskinen, K. (2020). Transition towards a circular economy at a regional level: A case study on closing biological loops. *Resource, Conservation and Recycling Journal*, 156, 104716. <https://doi.org/10.1016/J.RESCONREC.2020.104716>.
6. Kong, L. & Woods, O. (2021). Scaling smartness, (de)provincialising the city? The ASEAN Smart Cities Network and the translational politics of technocratic regionalism. *Cities*, 117, 103326. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2021.103326>.
7. Charnock, G., March, H. & Ribera-Fumaz, R. (2021). From smart to rebel city? Worlding, provincialising and the Barcelona Model. *Urban Studies*, 58(3), 581–600. <https://doi.org/10.1177/0042098019872119>.
8. Vanthillo, T., Beckers, J. & Verhetsel, A. (2021). The changing nature of regional policy in Europe. *Oxford Review of Economic Policy*, 37(1), 201–220. <https://doi.org/10.1093/oxrep/gra058>.
9. Iammarino, S., Rodriguez-Pose, A. & Storper, M. (2019). Regional inequality in Europe: Evidence, theory and policy implications. *Journal of Economic Geography*, 19(2), 273–298. <https://doi.org/10.1093/JEG/LBY021>.
10. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#n11>
11. History of the policy. European commission. https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/what/history_en
12. Priorities for 2021-2027. European commission. https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/how/priorities_en
13. Open Data Portal for the European Structural Investment Funds. European Commission. European Structural and Investment Funds. https://cohesiondata.ec.europa.eu/cohesion_overview/21-27
14. New Cohesion Policy. European commission. https://ec.europa.eu/regional_policy/2021-2027_en
15. Sustainable urban development. European commission. https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/themes/urban-development_en
16. Rural development. European commission. https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/themes/rural-development_en